

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

132:1 • 2012

Problem med kvantitativa studier i SDHK

Replik till Bo Franzén

BIRGITTA FRITZ

I ett debattinlägg i *Historisk tidskrift* 131:3 (2011) diskuterar Bo Franzén användningen av den digitala förteckningen över de svenska medeltidsbrevens för kvantitativa och statistiska studier. Anledningen är att jag vid flera tillfällen varnat för en okritisk sådan användning av materialet i Svenskt Diplomatariums huvudkartotek (SDHK), som lagts upp av redaktionen för Svenskt Diplomatarium vid Riksarkivet. Men diskussionen handlar inte, som Franzén tycks tro, om kartoteket utan om själva basen för detta, alltså det som finns kvar av brev ur medeltida arkiv, i form av original, avskrifter och allehanda uppgifter om brev. Varje på något sätt känd brevtext har förtecknats på ett kort och korten efter hand lagts ihop till det som skulle bli huvudkartoteket, vilket i sin tur senare har digitaliserats. Mycket kan sägas om detta brevmaterials ojämnhet kronologiskt, geografiskt och tematiskt, något som tydligt framgår av en rad skrifter om dess trädning genom århundradena.¹ Kartoteket kompletteras och korrigeras dessutom ständigt och upptar i dag 41 762 poster, till skillnad mot 40 000 på den äldre CD-ROM som Franzén säger sig använda. Nätversionen bör användas, själva brevtexterna i görligaste mån läsas och eventuella kommentarer beaktas.

Följande är några exempel på hur man lätt kan hamna fel, hämtade ur en av Franzéns skrifter.² Vid sökning på ortnamnen Uppsala och

1. En viktig uppsats med litteraturuppgifter är länkad till nätversionen av kartoteket, vilket för övrigt är den version som bör användas. Kartoteket söks på <<http://www.riksarkivet.se/SDHK>> (21/10 2011) och uppsatsen om brevens trädning på <http://www.riksarkivet.se/Sve/Dokumentarkiv/Filer/Fritz_Medeltidsbrevens%20tradering.pdf> (21/10 2011).

2. Bo Franzén, *Emancipation och urbanisering i medeltidens Sverige: trender mot ett mer fritt och rörligt feodalt samhälle cirka 1200–1527* (Stockholm 2009). För en mer utförlig kritik, se min recension av boken i *Historisk tidskrift* 130:3 (2010) s. 533f.

Linköping får man upp 4 455 respektive 3 507 poster och på Vadstena 3 061. En genomgång av alla dessa skulle visa att breven framför allt gäller ärkebiskopen i Uppsala och biskopen i Linköping och de båda domkapitlens och kyrkornas samt birgittinklostrets andliga och världsliga angelägenheter och affärer. Inte många procent av beläggen gäller städerna i fråga, och därför kan inte slutsatser om urbanisering utan vidare dras utifrån dessa poster. För åren kring 1200 är bara några få brev registrerade, medan breven för varje år i början av 1500-talet kan räknas i hundratal. Av olika skäl är betydligt fler brev kända ju längre fram i tiden man kommer. Följaktligen är det då lättare att hitta belägg på det man söker, till exempel handel eller kvinnor som brevutfärdare.

Att i framtiden få diskutera diplomatiariets kartotek i *Historisk tidskrift* var inte något jag kunde förutse, när jag som timanställd ung student i mitten av 1950-talet skrev de allra första kartotekskorten, eller när jag som nyutnämnd huvudredaktör för verket 20 år senare kom tillbaka och tog över ansvaret för kartoteket – vars lådor snart fyllde ett stort kassaskåp – eller ens när jag ytterligare 20 år senare lät min blivande efterträdare Claes Gejrot sätta igång digitaliseringen.³

3. Claes Gejrot, "Medeltiden i dataåldern: om Svenskt Diplomatarium idag", *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien: årsbok 2011* (2011) s. 97–108.